

Savanoriškos veiklos vystymosi galimybės Lietuvoje

Įvadas

Temos aktualumas. Savanoriškos veiklos įnašas į darbo rinką yra svarbus visose išsivysčiusiose šalyse, priklausančiose nuo socialinių ir ekonominių sąlygų, atitinkamos kultūros, paremtos demokratinėmis tradicijomis bei vertybėmis, kai individas yra mokomas, ugdomas pasitenkinimo teikimo visuomenei dvasia. Anot S. J. Ellis (2002), žmonės savanoriauja dėl daugybės priežasčių, ypač norėdami padėti kitiems ir gauti šiek tiek naudos sau. Pasak J. R. Šinkūnienės (2006), savanorystė – veiklios modernios demokratinės visuomenės bruožas, kilęs iš esminio supratimo apie žmogiškumą, išreiškiamas neapmokama ilgalaikė ar trumpalaikė sutartine tarnyba įstaigoje, bendruomenėje ar sąjūdyje ir pan. Žmonės, organizuojantys ir globojantys savanorius, o ir patys savanoriai – moksleiviai, studentai ir kiti, be abejo, turi pakankamai meilės ir noro padėti. Tačiau nesant žmonių, kurie užsiimtų savanoriškos veiklos organizavimu, savanorių kuravimu bei ugdymu, jauni žmonės paliekami veikti tiek, kiek jie turi vaizduotės ir iniciatyvos. Visgi nepalaikomas, nemotyvuojamas entuziazmas išblėsta, o neorganizuota veikla pamažu gęsta bei nustoja vystytis. XXI amžius daugelyje pasaulio tautų laikomas socialinių ir ekonominių pokyčių amžiumi. Lietuvos integracija į Europos Sąjungą, vartotojiškos visuomenės formavimasis, laisvosios rinkos principų įsigalėjimas bei vertybių kaita ir mūsų šalyje sąlygoja sparčius socialinio gyvenimo pokyčius. Visuotinai sutariama, kad sėkmingam modernios ir demokratinės valstybės funkcionavimui būtina gyvybinga pilietinė visuomenė. Savo ruožtu pilietinė visuomenė neįsivaizduojama be išplėto nevyriausybinio organizacijų tinklo, kitaip dar vadinamo nevyriausybinio, nepelno ar savanorišku sektoriumi. Šiam sektoriui priskiriamas savarankiškas vaidmuo santykiuose su valdžios ir pelno (verslo) sektoriais. Šiuos socialinius santykius ir ryšius galima apibūdinti kaip socialinį kapitalą. Vienas iš ypatingų nevyriausybinių sektoriaus požymių, dėl kurio demokratinėse visuomenėse jam teikiamas ypatingas statusas, siejamas su savanoriška veikla (Kučikas, 2007). Savanoriška veikla ilgą laiką buvo ignoruojama akademiniam kontekste, tik XX a. pabaigoje mokslininkai pradėjo domėtis savanoriškos veiklos klausimais (Jonutytė, 2006), tačiau Lietuvoje savanoriškos veiklos reiškinys tyrinėjamas vis dar mažai.

Tyrimo objektas. Savanoriškos veiklos vystymosi galimybės.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti savanoriškos veiklos vystymosi galimybes Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibrėžti savanoriškos veiklos sampratą.
2. Apžvelgti savanoriškos veiklos vystymosi tendencijas Lietuvoje.

Tyrimo metodai. Straipsnis parengtas remiantis sisteminės mokslinės literatūros analizės, bendrosios logikos, lyginimo ir apibendrinimo metodais. Pagrindiniai informacijos šaltiniai – teorinė medžiaga.

1. Savanoriškos veiklos samprata

Savanoriškai veiklai pažymėti gruodžio 5-oji paskelbta Tarptautinė savanorio diena. Ši diena minima savanorių, jų bendradarbių, valstybinio bei verslo sektoriaus atstovų daugelyje pasaulio šalių, tarp jų ir Lietuvoje (Šin-

kūnienė, 2006). Savanoriška veikla yra susijusi su paieška žmonių, kurie už tai negaus jokios piniginės naudos sau. Neužtenka pažinti savanorišką veiklą – joje reikia nuolat dalyvauti, jausti tokią pat atsakomybę, kaip ir einant į nuolatinį darbą. Besiruošiantieji įsitraukti į šią veiklą ar jau dirbantys savanorišką darbą sporte asmenys turėtų susipažinti ir suvokti esamą šios srities situaciją, kad susidarytų tam tikrą požiūrį apie tai. Savanoriška veikla Lietuvoje apibrėžiama, kaip neprofesinė veikla, vykdoma visuomenės labui ir apimanti tradicinę tarpusavio pagalbą (Nausėdaitė, 2002). Dauguma be užmokesčio dirbančių žmonių prieš kitus jaučiasi nejaukiai dėl tam tikros nuostatos, kad savanoris šiaip ar taip „pelnosi“ iš savanoriško darbo. Taip yra galbūt todėl, kad į savanoriškos veiklos apibūdinimą įeina ypatybė, nusakanti, jog savanoriams atlyginamos visos išlaidos, susijusios su jo atliekama veikla. Tačiau yra sena tradicija, išlaikanti savanorišką veiklą kaip atitinkamą labdaros formą, paremtą altruizmu ir nesavanaudiškumu. Santykiai ir atliekama veikla savanoriškose organizacijose yra nusakomi įsipareigojimais ir dalyvavimu bendruomeniniame gyvenime. Šiuo atveju stabilumas yra pagrindinis veiksnys – jeigu užmezgami draugiški santykiai, tuomet atsiranda dažnų susitikimų būtinybė, padidėja tikimybė, kad pradėję bendrauti savanoriai sunkiau išsiskirs, dėl to gerės bendras darbas, ir kolektyvas, tikėtina, ilgai nepaliks organizacijos. Savanoriavimas suteikia galios žmonėms (Parish, 2003). Jie įgauna patirties, jaučia pasitenkinimą savo darbu, priklausomai nuo amžiaus, lyties ir kitų ypatybių, kurios išskiria žmones vienus iš kitų. Savanoriška veikla sustiprina ryšius tarp individualybių, kurios yra stiprios socialinės visuomenės pagrindas. Savanoriška veikla padeda kurti pilietiškumo jausmą, kuris dažnai nebesuprantamas daugumos iš mūsų šiandieninės visuomenės atstovų. Savanoriškai veiklai niekada negali pritrūkti jėgų mobilizuoti žmogiškuosius išteklius (Parish, 2003). Mokslinės literatūros analizė leidžia teigti, kad vis daugiau ir daugiau žmonių yra įtraukiami į įvairių sričių savanorišką veiklą: socialines paslaugas, kultūros programas, aplinkos apsaugą, žmogaus teisių gynimą, sportą bei laisvalaikį. Jaunimas (studijuojantis, dirbantis ir nedirbantis) turi įsitraukti į savanorišką veiklą. Tai jiems suteiktų papildomos patirties ir kvalifikacijos. Ne vienam jaunuoliui savanoriška patirtis galėtų būti pirmas žingsnis būsimos karjeros link (Nausėdaitė, 2001). S. J. Ellis (2002) nuomone, kiekvienas žmogus gyvenime turi savų poreikių. Vieną dieną jis gali turėti galimybę padėti kitiems, bet kitą kartą pačiam gali prireikti savanorių paslaugų. Kaip tik dabar galima atstovauti abiejų pusių paslaugoms. Savanoriavimas taip pat yra ir pagalba sau. Minėta autorė mano, kad prisidėjimas savo pastangomis prie kitų darbo kiekvieno žmogaus gyvenimą padaro laimingesnį. Svarbiausia gerbti tuos, kuriems savanoriaujama. Pagal B. Enjolras (2002), savanoriškas darbas yra veikla, atliekama be piniginio atlygio. Galima sakyti, kad tai veikla, kuri teikia naudą, tarnaujančią savanoriškos organizacijos narių kolektyviškumui. Individualiu požiūriu sprendimas savanoriauti nėra vien tik savanoriavimo vertės suvokimas – tai yra nauda (ne finansinė, o suvokiama) ir sau, ir tiems, kurie priima teikiamą pagalbą. Tyrėja A. Bakken Ulseth (2004), remdamasi tyrimu, analizuojančiu savanoriškos veiklos sąsają su socialine integracija, pažymi, kad savanorių organizacijos Norvegijoje yra tradiciškai vertinamos kaip teigiamai veikiančios visuomenės gyvenimą ir funkcionuoja išskirtiniu būdu, atskiriančiu jas nuo valstybės ar rinkos organizuojamos veiklos. Viena iš tokių funkcijų yra būtent socialinė integracija. Tačiau savanoriavimui kaip vienai iš socialinės integracijos formų įtakos turi šie veiksniai: veiklos pirmenybė, geografinis prieinamumas, lankstumas laiko atžvilgiu, identitetas – visa tai riboja asmens pasirinkimą tarp laisvalaikio leidimo būdų. Šios priežastys gali lemti žmonių pasirinkimą dalyvauti socialinėje savanoriškoje veikloje, nepaisant didelio noro. Iš kitos pusės, socialinė integracija gali turėti didelę reikšmę, priimant sprendimą savanoriauti – vienas iš motyvų gali būti noras bendrauti su žmonėmis, susirasti naujų draugų.

Savanoriška veikla visais laikais vaidino svarbų vaidmenį kiekvienoje civilizacijoje ir visuomenėje. Savanoriška veikla apibrėžiama kaip pelno nesiekianti, be piniginio atlygio ir neprofesinė veikla, kurią individai vykdo kaimynų, bendruomenės ar visuomenės labui, savanoriška veikla turi daugybę formų ir aprėpia tradicinę tarpusavio pagalbą bendruomenėje krizės atveju, taip pat sprendžiant konfliktus ir mažinant skurdą. Savanoriška veikla apima vietines ir nacionalines pastangas, taip pat dvišales ir tarptautines programas, kurios vykdomos nepaisant sienų ribų.

Savanorystė yra veikla, kuri neįkainojama visuomenei. Savanoriai skiria savo laisvalaikį daugybei veiklos sričių, jų veiksmai teikia naudą tretiesiems asmenims ir tarnauja visuomenės labui. Pilietinės visuomenės organizacijų veikla, kurią vykdo vien tik arba daugiausiai savanoriai, sulaukia vis didesnio žmonių, valstybinių institucijų ir ypač pačių piliečių pripažinimo. Savanoriška veikla yra glaudžiai susijusi su aktyviu pilietiškumu, sudarančią demokratijos branduolį. Piliečiai dalyvauja visuomenės gyvenime ne tik įsitraukdami į politinį gyvenimą, bet ir tikslingai sprenddami visuomenės problemas. Dalyvaudami visuomeninėje veikloje, jie gali įgyvendinti konkrečią kūrybinę valią. Dirbdamas kitiems savo laisvalaikiu arba atlikdamas savanorišką veiklą

bendram labai žmogus dažnai patiria didelę finansinę riziką arba net pavojų sveikatai. Tai yra būtent tokia aktyvaus pilietiškumo forma, kuri mūsų visuomenės piliečiams leidžia labai aiškiai pajusti, kad jie priklauso savo visuomenei. Todėl savadoriška veikla gali būti vienu geriausiu dalyvavimo pavyzdžiu, esminė aktyvaus pilietiškumo sudedamąja dalimi ir netgi būtina sąlyga. Europos Sąjungoje vis labiau pripažįstamas savadoriškos veiklos įnašas visuomeninėje, kultūros ir aplinkosaugos srityse, o savadoriškos organizacijos vis labiau įtraukiamos į sprendimų, visų pirma politinių, priėmimo procesą, sprendžiant švietimo ir visą gyvenimą trunkančio mokymosi, sveikatos ir vartotojų apsaugos, vystymo, prekybos ir kitus klausimus.

Praktikoje ir mokslo darbuose savadoriška veikla dažnai apibrėžiama skirtingai. Iš tiesų sudėtinga vienoje apibrėžtyje aprėpti įvairius savadoriškos veiklos aspektus. Europos Sąjungos valstybėse vartojamoms savadoriškos veiklos sąvokoms yra būdingi trys svarbūs kriterijai:

1. savadoriška veikla vykdoma laisva valia ir savo iniciatyva, ji jokių būdu negali būti privaloma. Tai užtikrina, kad savadoris įsipareigoja vykdyti šią veiklą ir susitapatina su ja;
2. savadoriška veikla yra neatlygintina ir vykdoma ne dėl finansinių paskatų, tačiau savadorių patirtos išlaidos gali būti kompensuojamos;
3. savadoriška veikla vykdoma turint tikslą veikti kitų žmonių, išskyrus savo šeimą, arba kitų visuomenės grupių labui ir taip būti naudinga visuomenei kaip visumai (kartu neginčytina, kad savadoriška veikla yra itin naudinga savadorio asmenybei ugdyti).

Šie trys minėti pagrindiniai kriterijai yra būtina sąlyga, pagal kurią veikla galėtų būti laikoma savadoriška veikla, nesvarbu, ar tai būtų savadoriškas darbas vietos bendruomenės labui ar organizacijos veikla. Nekeliamas tikslas savadoriška veikla pakeisti apmokamą darbą. Yra netgi pageidautina užtikrinti, kad savadoriška veikla nebus vykdoma vietoj apmokamo darbo. Savadoriška veikla įgyja ypatingą vertę dėl savo įnašo kuriant visuomenės gerovę. Savadoriška veikla teikia papildoma nauda:

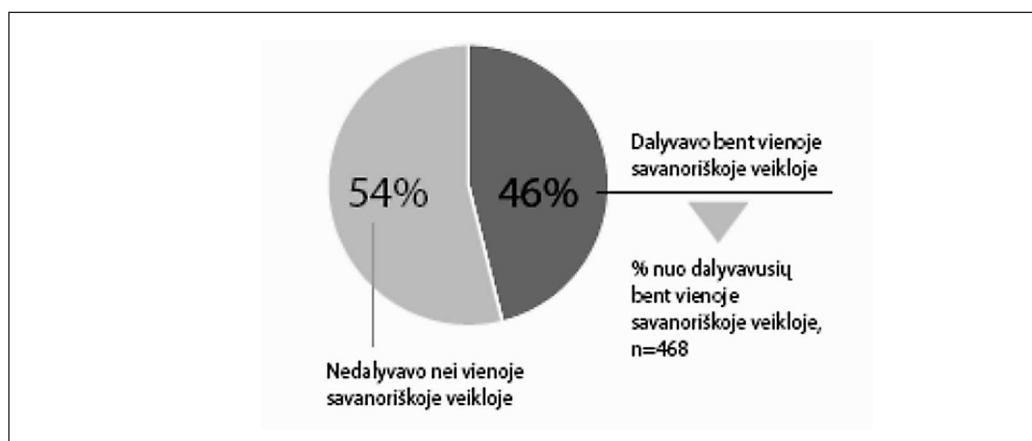
1. kuriant socialinius ir visuomeninius ryšius; kiekvienas asmuo, kuris imasi savadoriškos veiklos, labiau sutapatina save su visuomene, labiau solidarizuojasi su kitais visuomenės nariais;
2. Piliečiams aktyviai dalyvaujant bendruomenės formavime (Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2006).

Savadoriška veikla pasireškia daugeliu įvairių būdų ir visa savo formų įvairovė vaidina lemiamą vaidmenį:

- Savadoriai dalyvauja įvairiose veiklose, pvz., teikia žinias ir paslaugas, teikia savitarpio pagalbą bei „pagalbą sau“, atstovauja interesus, rengia kampanijas, organizuoja bendruomenių ir aplinkos apsaugos akcijas.
- Savadorystė yra būdas prisidėti prie socialinės aprėpties bei integracijos. Ji prisideda prie visuomenės susivienijimo, kurdama pasitikėjimo ir solidarumo saitus ir, tokiu būdu, prie socialinio kapitalo.
- Savadorystė yra vienas iš būdų, kuriuo skirtingu tautybių, religijų, socialinės bei ekonominės aplinkos ir amžiaus žmonės gali įtakoti teigiamus pokyčius.
- Savadoriai prisideda įgyvendinant ES politikas, pvz., socialinės aprėpties bei plėtros ir pagalbos politiką.
- Savadorystė gali būti priemone, skatinančia aktyvų ir atsakingą europiečių pilietiškumą, kuris yra keratinis europietišku idealu ir demokratijos vertybių, solidarumo ir dalyvavimo visuomeninėje veikloje akmuo.
- Savadorystė – galingas susiskaldžiusių visuomenių susitaikymo ir atsinaujinimo šaltinis.
- Būdami savadoriais, žmonės įgyja vadovavimo, bendravimo ir organizavimo įgūdžius bei patirties. Jie praplečia savo socialinį ratą ir vėliau dažnai gauna apmokamą darbą. Savadorystė teikia neoficialaus ir neformalus mokymosi galimybes, ir todėl ji yra itin svarbus mokymosi visa gyvenimą strategijos įgyvendinimo instrumentas.
- Savadoriškos veiklos ekonominė vertė ir jos indėlis BVP yra ženklus, ir todėl turėtų būti aiškiai apibrėžta nacionalinių statistikų ataskaitose.
- Savadorystė ir novatorišku partnerystė tarp verslo, valdžios atstovų ir savadorių centrų kūrimas yra vienas iš būdų prisidėti, plėtojant verslo socialinės atsakomybės darbotvarkę.
- Savadorystė vaidina svarbų vaidmenį, siūlydama visuomenės problemų sprendimus.
- Savadoriai padeda tobulinti paslaugų kiekybę ir kokybę, o taip pat kūrybingi prisideda kuriant naujas paslaugas. Taip savadorystė gali padėti sukurti naujas darbo vietas.
- Savadoriška veikla yra svarbus komponentas, siekiant strateginio Europos Sąjungos tikslo – tapti „konkurencingiausia ir dinamiška, ir energinga, žiniomis paremta pasaulio ekonomika“ (Europos savadorių centras, 2005).

3. Savanoriškos veiklos vystymosi tendencijos Lietuvoje

Savanoriškos veiklos vystymosi tendencijas Lietuvoje apžvelgsiu bendrovės „TNS Gallup“ ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto atlikto tyrimo rezultatais. Savanorystės situaciją Lietuvoje įvertinantys rezultatai atspindi šalies viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės „TNS Gallup“ tyrime „Savanorystės veikla Lietuvoje“, kuris buvo atliktas 2008 metų birželio-liepos mėnesiais. Anot Vytenio Išganaičio, „TNS Gallup“ vyr. projektų vadovas, naujausiais duomenimis, net 87 proc. lietuvių mano, kad savanorystė yra gerbtina veikla, kuri duoda daug naudos visuomenei. Kita vertus, per paskutinius 12 mėnesių kokioje nors veikloje be jokio atlygio savo laisvalaikio sąskaita yra dalyvavę kiek mažiau negu pusė – 46 proc. – Lietuvos gyventojų (žr. 1 pav.). Didžioji dalis jų minėjo, kad tvarkė aplinką arba koku nors būdu padėjo kitiems žmonėms (žr. 2 pav.).

1 pav. Dalyvavusiųjų savanoriškoje veikloje procentas

Šaltinis: TNS Gallup.

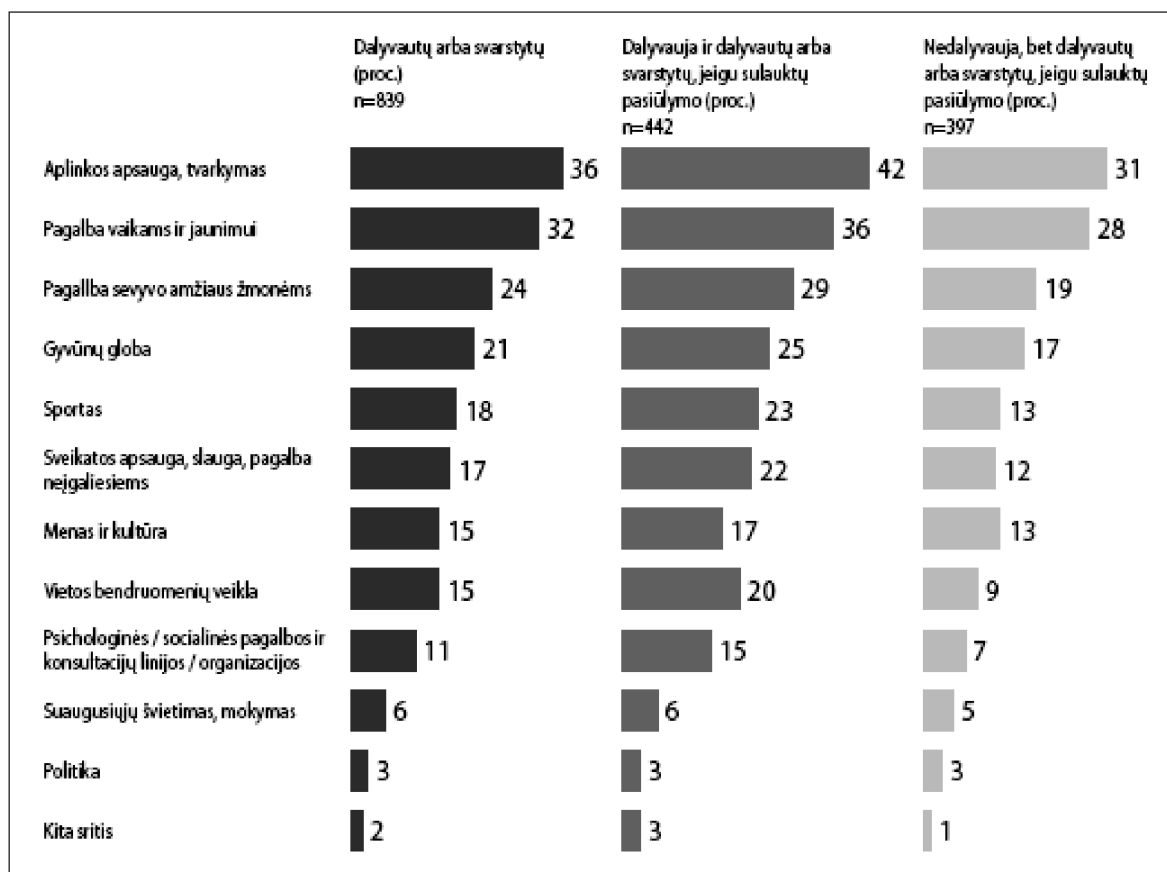

2 pav. Veiklų pasiskirstymas procentais

Šaltinis: TNS Gallup.

Įdomu tai, kad lietuvių požiūris į savanorystę skiriasi priklausomai nuo to, ar jie dalyvauja ar nedalyvauja tokioje veikloje. Tie, kurie jau savanoriauja, daug tvirtiau laikosi nuomonės, kad savanorystė yra gerbtina, visuomenei naudinga veikla ir norėtų, kad jų vaikai bent kartą gyvenime taip pat pabūtų savanoriais. Jie dažniau nepritaria nuomonei, jog savanoriška veikla yra nereikalinga, kad tai tuščias laiko švaistymas, ir kad žmonės, užsiimančys tokia veikla, nėra gerbiami ir gali būti laikomi keistuoliais. Pats žodis „savanorystė“ lietuviams dažniausiai asocijuojasi su „darbu savo noru, savanoriška veikla“ (30 proc.) „armija, armijos savanoriais“ (15 proc.), darbu be atlygio (14 proc.). Daugiau kaip ketvirtadalis respondentų (27 proc.) prie savanoriškos veiklos priskiria pagalbą ligoniams, neįgaliesiems, senelių namams, 22 proc. – aplinkos tvarkymą, gamtosau-
gą, 7 procentai – kraujo, organų donorystę. Tyrimas atskleidė, kad savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja

15-19 metų asmenys, besimokantys mokykloje ar studijuojantys, viengungiai bei žmonės, gyvenantys kaimo vietovėse. Tarp tų, kurie nedalyvauja jokioje savadoriškoje veikloje, statistiškai daug daugiau yra 20-29 metų ir 60-74 metų asmenų, taip pat asmenų su viduriniu išsilavinimu, gyvenančių atskirai, išsiskyrusių ar našlių bei vidutinio dydžio miestų (30-200 tūkst.) gyventojų. Svarbiausios priežastys, skatinančios žmones užsiimti savadoriška veikla – noras padėti kitiems (59 proc.), būti reikalingais ir prasmingai praleisti laiką (30 proc.), rasti draugų, bendrauti su žmonėmis (20 proc.), palaikyti idėjas, kurioms pritaria (19 procentų). Savo laisvalaikio savanorystei neskiriantys žmonės tokį savo apsisprendimą aiškina laiko stoka (41 proc.), nežinojimu, kur ir kaip galėtų dalyvauti (21 proc.), negalėjimu dėl sveikatos (20 proc.) ir kitomis priežastimis. Iš visų apklaustųjų daugiau kaip trečdalis teigia, kad sutiktų dalyvauti savadoriškoje veikloje, jeigu jiems būtų pasiūlyta. Beveik pusė (46 proc.), ar dalyvauti, svarstytų priklausomai nuo aplinkybių. Veiklai be atlygio savo laisvalaikį sutinkantys aukoti asmenys dažniausiai minėjo, kad tam galėtų paskirti iki 4 valandų per mėnesį (32 proc.) arba net 1-4 valandas per savaitę (30 procentų). Žmonės, kurie sutiktų dalyvauti savadoriškoje veikloje arba kurie tai svarstytų, labiausiai domintų veikla (žr. 3 pav.) susijusi su aplinkos apsauga ar aplinkos tvarkymu (36 proc.), pagalba vaikams ir jaunimui (32 proc.) arba senyvo amžiaus žmonėms (24 proc.), taip pat gyvūnų globa (21 procentas).

3 pav. Kokia veikla / sritys labiausiai domintų / patiktų savadoriškai veiklai

Šaltinis: TNS Gallup.

Lietuvos laisvosios rinkos instituto vyr. ekspertas Giedrius Kadziauskas teigia, jog valstybė neturėtų sudaryti kliūčių savanorystei, o priešingai – skatinti šią pilietiškumo formą. Vienas iš svarbių veiksnių, skatinančių savanorystės plėtrą – tinkama teisinė aplinka, kuri užtikrintų saugią bei lanksčią savadorišką veiklą, patogią ir savanoriui, ir jį priimančiai organizacijai. 2006 metais Seimui priėmus Darbo kodekso pakeitimo įstatymą, savadoriškas darbas buvo eliminuotas iš Darbo kodekso reguliavimo sferos, ir galios neteko Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai, reglamentavę savadoriško darbo organizavimo tvarką. Tai sukėlė tam tikrą organizacijų, užsiimančių savadoriško darbo organizavimu Lietuvoje, nerimą dėl tolimesnės veiklos perspektyvų bei

apskritai paties savanoriško darbo legalumo. Vis tik svarbu pabrėžti, kad net ir nesant tiesioginio savanoriškos veiklos reglamentavimo teisės aktuose, ši veikla nekelia abejonių dėl savo teisėtumo. Atliekant savanorišką darbą, tarp šalių yra sudaroma civilinė savanoriškų darbų atlikimo sutartis, kurioje šalys, remdamosi vienu svarbiausių civilinės teisės ir sutarčių sudarymo principu, t.y. sutarties laisvės principu, gali susitarti dėl bet kokių imperatyvioms teisės normoms neprieštarujančių sutarties nuostatų, įskaitant darbo saugą, išlaidų kompensavimo tvarką, darbų atlikimo tvarką ir kitų savanoriško darbo sutarties nuostatų. Savanoriška sutartis, kaip civilinės teisės sutartis, gali būti sudaroma ir raštu, ir žodžiu. Beje, atsižvelgiant į priimančių organizacijų veiklos ir organizacinę specifiką, galimybė sudaryti sutartį žodžiu, be papildomos biurokratinės ir apskaitos naštos, yra aiškus jos privalumas. Atskiros taisyklės dėl sutarties formos galioja biudžetinėms įstaigoms. Nors vieno teisės akto reglamentuojančio savanorystę biudžetinėse įstaigose nėra, tačiau esamų ministerijų ministrų įsakymų analizė leidžia teigti, kad savanoriškos veiklos sutartys gali būti sudaromos. Savanorystės veiklą įstaigoje kontroliuoja vadovas, kuris gali spręsti dėl savanorystės sutarties turinio ir formos. Savanoriais gali būti visi fiziniai asmenys. Tuomet, kai potencialaus savanorio amžius siekia nuo 16 iki 18 metų, jis net ir būdamas nepilnametis gali sudaryti savanorystės sutartį, kuri gali būti nuginčyta arba patvirtinta tėvų ar globėjų. Sudarydami sutartį dėl savanoriško darbo, organizacijos ir savanoriai turi įvertinti poreikį susitarti dėl svarbių bendradarbiavimo sąlygų – darbo aplinkos, kompensavimo sąlygų, atsakomybės prieš trečiuosius asmenis, savanorio draudimo nuo nelaimingų atsitikimų ir kitus klausimus. Apibendrinant svarbu pabrėžti, kad nėra jokio įstatyminio ar kitokio teisinio pagrindo teigti, jog atsisakymas reglamentuoti savanoriškų darbų atlikimą Darbo kodekse bei jį įgyvendinančiuose teisės aktuose paneigia savanoriškos veiklos svarbą, o juo labiau užkerta kelią teisėtam savanoriškos veiklos organizavimui. Priešingai, šalims yra paliekama teisė dispozityviai susitarti dėl visų sutarties nuostatų, kurios neprieštaruja kitoms imperatyvioms teisės normoms, ir įgyvendinti sutarties laisvės principą, užtikrinant, kad į sutartį bus perkeltos tokios nuostatos, kurios geriausiai atskleis šalių valią ir sutarties tikrąją esmę.

Išvados

1. Savanoriška veikla apibrėžiama kaip pelno nesiekianti, be piniginio atlygio ir neprofesinė veikla, kurią individai vykdo kaimynų, bendruomenės ar visuomenės labui, savanoriška veikla turi daugybę formų ir aprėpia tradicinę tarpusavio pagalbą bendruomenėje krizės atveju, taip pat sprendžiant konfliktus ir mažinant skurdą. Savanoriška veikla apima vietines ir nacionalines pastangas, taip pat dvišales ir tarptautines programas, kurios vykdomos nepaisant sienų ribų. Savanoriška veikla Lietuvoje apibrėžiama, kaip neprofesinė veikla, vykdoma visuomenės labui ir apimanti tradicinę tarpusavio pagalbą. Jaunimas (studijuojantis, dirbantis ir nedirbantis) turi įsitraukti į savanorišką veiklą. Tai jiems suteiktų papildomos patirties ir kvalifikacijos. Ne vienam jaunuoliui savanoriška patirtis galėtų būti pirmas žingsnis būsimos karjeros link.

2. Lietuvių požiūris į savanorystę skiriasi priklausomai nuo to, ar jie dalyvauja ar nedalyvauja tokioje veikloje. Tie, kurie jau savanoriauja, daug tvirtiau laikosi nuomonės, kad savanorystė yra gerbtina, visuomenei naudinga veikla ir norėtų, kad jų vaikai bent kartą gyvenime taip pat pabūtų savanoriais. Jie dažniau nepritaria nuomonei, jog savanoriška veikla yra nereikalinga, kad tai tuščias laiko švaistymas, ir kad žmonės, užsiimančys tokia veikla, nėra gerbiami ir gali būti laikomi keistuoliais. Pats žodis „savanorystė“ lietuviams dažniausiai asocijuojasi su „darbu savo noru, savanoriška veikla“. Savanoriškoje veikloje dažniau dalyvauja 15-19 metų asmenys, besimokantys mokykloje ar studijuojantys, viengungiai bei žmonės, gyvenantys kaimo vietovėse. Valstybė neturėtų sudaryti kliūčių savanorystei, o priešingai – skatinti šią pilietiškumo formą. Vienas iš svarbių veiksmų, skatinančių savanorystės plėtrą – tinkama teisinė aplinka, kuri užtikrintų saugią bei lanksčią savanorišką veiklą, patogią ir savanoriui, ir jį priimančiai organizacijai.

Literatūra

1. Ellis, S. J. (2002). Advise for Volunteers: Why Volunteer? Energize Inc.
2. Enjolras, B. (2002). Does the Commercialization of Voluntary Organizations „crowd out“ voluntary work? // *Annals of Public and Cooperative Economics*. Vol. 73, 3.
3. Nausėdaitė, L. (2002). Savanoriška veikla šiandien Europoje ir Lietuvoje. // *Trečias sektorius*. Vol. 2, 26.

4. Jonutyte, I. (2006). Jaunųjų savarišių motyvavimas testinei socioedukacinei veiklai su vaikais. Klaipėda.
5. Kucikas, A. (2007). Apie savarišką veiklą. Straipsnių rinkinys. Vši „Actio Catholica Patria“. Kaunas, 2007.
6. Parish, A. (2003). Changing the face of Social Services – Volunteers adding value in service delivery. The National Centre for Volunteering. Volunteering England, 2003.
7. Šinkūnienė, J. R. (2006). Ar turime lietuvišką savarišties filosofiją? Respublika. Kaunas, 2006.
8. Viešosios nuomonės ir rinkos tyrimų bendrovės „TNS Gallup“ tyrimas „Savarišties veikla Lietuvoje“, 2008 m.
9. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. (2006). Nuomonė dėl Savariškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenei ir poveikio. Briuselis, 2006.
10. Europos savarišių centras. (2005). Europos savarišties deklaracija. Briuselis.

Straipsnį recenzavo: dr. doc. Vytautas Liesionis (VDU)

Audrius ŠIMKUS

DEVELOPMENT OF VOLUNTEERING OPPORTUNITIES IN LITHUANIA

Summary

Voluntary contribution to the activities of the labor market is important in all developed countries belonging to the social and economic conditions, the culture, based on democratic traditions and values, when the individual is trained, educated satisfaction with the provision of public spirit. People volunteer for many reasons, particularly to help others and get some benefit for themselves. Volunteering - active feature of the modern democratic society is derived from the fundamental understanding of humanity, expressed in long or short unpaid contractual service institution, or community movement chairpersons and so on. People in the organization and mentor volunteers and volunteers themselves - schoolchildren, students and others, of course, have enough love and willingness to help. However, the lack of people who engage in voluntary activities, the volunteer mentoring and education, young people are left to operate in so far as they have the imagination and initiative. But is not supported enthusiasm going down and unorganized activity gradually goes out and stops to develop. The twenty-first century, many nations of the world as the social and economic changes in age. Lithuania's integration into the European Union, the formation of the consumer society, free market principles and values well-established change our country and lead to rapid changes in social life. It is generally agreed that the successful modern and democratic state it is necessary to the functioning of a vibrant civil society. In turn, civil society is inconceivable without a developed network of NGOs, also known as non-governmental, non-profit or voluntary sector. The sector is assigned a separate role in relations with the government and the profit (business) sector. These social relations and relations can be described as social capital. One of the special non-governmental character of a democratic society, he offered a special status associated with volunteering. Volunteering has long been ignored in the academic context, but the twentieth century at the end of the scientists became interested in volunteering, but volunteering in Lithuania explores the phenomenon is still very low.